

GWYNNE DYER

GUERRES CLIMATIQUES

Librooks

GWYNNE DYER

GUERRES CLIMÀTIQUES

LA LLUITA PER SOBREVIURE
EN UN MÓN QUE S'ESCALFA

Librooks

L'edició en català d'aquesta obra no hauria estat possible sense el suport de l'Eva Llorens i en Cesc Batlle.

Versió original en llengua anglesa publicada per Oneworld Publications amb el títol *Climate Wars: The fight for survival as the world overheats*.
© Gwynne Dyer, 2008, 2010

Primera edició en llengua catalana: octubre de 2013

© Ester Gómez i Cèlia Pujals, per la traducció

© D'aquesta edició:

LIBROOKS BARCELONA, S.L.L.

Bailén 95, 1º 1ª – 08009 Barcelona

Tel. +34 93 184 09 60

info@librooks.es

www.librooks.es

Coordinació editorial: Cèlia Pujals

Traducció: Ester Gómez i Cèlia Pujals

Disseny i maquetació: Quim Gual. Blank Estudi

ISBN:

Dipòsit legal:

Impressió i enquadernació: Gràfiques APR

Tots els drets reservats. Es prohibeix la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment, i el lloguer o préstec públic sense l'autorització per escrit dels titulars del copyright, llevat de les excepcions previstes per la llei.

*Dedicat a en James, que es passarà tota la vida
consagrat a aquest tema.
I, naturalment, a la Caro i la Flor.*

SUMARI

Introducció	IX
ESCENARI U. Any 2045.....	1
CAPÍTOL U. La geopolítica del canvi climàtic.....	5
ESCENARI DOS. Rússia, 2019.....	27
CAPÍTOL DOS. Una crisi inevitable.....	37
ESCENARI TRES. Estats Units, 2029	63
CAPÍTOL TRES. Retroaccions: Quantes i amb quina rapidesa	73
ESCENARI QUATRE. Nord de l'Índia, 2036.....	95
CAPÍTOL QUATRE. Podem arreglar-ho... ..	105
ESCENARI CINQ. Una història feliç.....	129
CAPÍTOL CINQ. ... però probablement massa tard.....	141
ESCENARI SIS. Estats Units i Regne Unit, 2055.....	153
CAPÍTOL SIS. La política en el món real	161
ESCENARI SET. Xina, 2042	181
CAPÍTOL SET. Mesures d'emergència	193
ESCENARI VUIT. Anihilació	213
CAPÍTOL VUIT. El final de la infantesa.....	227
Referències	237
Índex	241

INTRODUCCIÓ

Les dades científiques recents ens han [...] presentat un panorama dels impactes físics que podem esperar al món com a resultat del canvi climàtic. I aquests impactes van molt més enllà de l'esfera mediambiental. Les seves conseqüències arribaran a sacsejar la mateixa agenda de seguretat.

—MARGARET BECKETT,
exministra britànica d'Afers Exteriors.

Aquest llibre és un intent d'entendre, tot mirant a través d'un mirall, la política i les estratègies de la crisi potencialment apocalíptica que, segons tots els indicis, es produirà durant bona part del segle XXI. Hi ha molts llibres que tracten sobre la ciència del canvi climàtic i alguns plantegen possibles iniciatives per controlar el problema, però pocs s'aventuren més enllà i descriuen amb detall la cruesa de la situació, de quina manera els països, que patiran pressions molt diverses i, en alguns casos, aclaparadores, respondran realment als canvis a mesura que vagi avançant l'escalfament global. Però tots sabem que les sortides es decidiran sobretot des de la política, nacional i internacional.

Dues qüestions en particular em van convèncer que era el moment d'escriure aquest llibre. Una va ser el fet d'adonar-me que la primera conseqüència, i la més important, del canvi climàtic sobre la civilització humana seria una crisi alimentària greu i permanent. Menjar de forma regular no és una activitat negociable, i és poc probable que els països que no puguin alimentar les seves poblacions es mostrin «raonables» en aquest sentit. No tots formaran part del que solíem anomenar el «Tercer Món», els països en desenvolupament d'Àsia, Àfrica i Amèrica Llatina.

L'altra qüestió que finalment em va fer decidir va ser que, a poc a poc, vaig anar prenent consciència que els escenaris de canvi climàtic ja estan tenint un paper cada vegada més important en el procés de planificació militar

d'algunes de les grans potències. Des del punt de vista racional, no té res d'estrany, perquè tots els països paguen el seu exèrcit professional per identificar i contrarestar les «amenaces» a la seva seguretat, però les implicacions dels seus escenaris no deixen de ser alarmants. Podrien produir-se guerres, fins i tot guerres nuclears, si les temperatures augmentessin de 2 a 3 °C. Si s'arribés a aquest extrem, tota esperança de cooperació internacional per reduir les emissions i aturar l'escalfament se n'aniria en orris.

Com que es tracta d'un llibre sobre les conseqüències polítiques i estratègiques del canvi climàtic, per a les qüestions científiques bàsiques i alguns dels escenaris físics de l'escalfament global més comuns m'he basat sobretot en fonts secundàries publicades, com ara el *Quart Informe d'Avaluació del Grup Intergovernamental d'Experts sobre el Canvi Climàtic* del 2007 i l'*Informe Stern sobre l'Economia del Canvi Climàtic* del 2006, complementats i actualitzats amb entrevistes quan ha calgut. De fet, en certa manera les entrevistes són el veritable fonament del llibre: recórrer uns dotze països i parlar amb científics, soldats, buròcrates i polítics que estan immersos en aquests problemes dia rere dia ha estat una experiència enriquidora, que m'ha ajudat molt a recuperar la meua confiança en la racionalitat dels éssers humans. Totes les cites del text s'han tret textualment de les meves entrevistes amb els oradors, a menys que s'indiqui una altra font.

Potser hi ha una possibilitat remota que els escèptics tinguin raó i tota la resta estiguin equivocats, però l'evidència sobre l'escalfament global provocat per les activitats humanes és tan sòlida que s'han de prendre mesures urgents. El cost potencial de fer-ho massa tard o massa tímidament és molt superior al cost que suposaria augmentar els esforços per combatre l'escalfament global, encara que, al final, acabessin sent més dels estrictament necessaris.

Els escenaris que encapçalen cada capítol no pretenen ser prediccions, sinó exemples dels tipus de crisis polítiques que podria provocar el canvi climàtic. Tampoc no són elements d'una visió més àmplia sobre com es desenvoluparà el futur; són independents, i no importa si un contradia l'altre. Quan cito experts d'entrevistes o altres fonts en aquests escenaris, només és per il·lustrar que algunes de les hipòtesis que plantejo són considerades plausibles pels experts, i no implica que la persona citada estigui d'acord o fins i tot hagi vist l'escenari en qüestió. Les dates que he posat als diferents escenaris són especialment arbitràries, i podrien molt bé posposar-se varies dècades si l'escalfament global avancés menys de pressa del que semblen suggerir les dades més recents. Un cop dit això, he intentat que els escenaris fossin el més creïbles possible, després de tota una vida analitzant com funciona el món com a periodista d'afers internacionals. De vegades fins i tot me n'he sortit.

Així, d'entrada, aquestes són quatre conclusions a què he arribat després d'un any de donar voltes al món del canvi climàtic, quatre coses importants que no vaig acabar d'entendre quan vaig iniciar aquest viatge. Primer, aquesta crisi ens està caient al damunt molt més de pressa del que es reconeix públicament. Quan parles del canvi climàtic amb les persones que es troben en la primera línia, ja siguin científics o polítics, a les converses es respira un cert aire de pànic contingut. No superarem aquesta situació, i si l'arribem a superar, es produiran moltes baixes pel camí.

Segon, tot això sobre canviar les bombetes i conduir menys, si bé és útil per conscienciar la gent i dona una certa sensació de control sobre el destí, pràcticament és irrellevant i no influeix en els resultats d'aquesta crisi. Hem de descarbonitzar completament les nostres economies, i si no aconseguim reduir a zero les emissions globals de gasos d'efecte d'hivernacle cap al 2050 —i, preferiblement, amb una reducció del 80% de cara al 2030— la segona meitat d'aquest segle no serà un període gaire agradable de viure. Si, en canvi, ho fem bé, llavors el combustible que mou els nostres cotxes i avions, i l'electricitat que il·lumina les nostres cases i fa funcionar les nostres indústries, no produirà diòxid de carboni ni altres gasos d'efecte d'hivernacle. Podrem consumir tot el que vulguem, o puguem.

Tercer, és il·lusori pensar que realment podrem complir aquests terminis. Potser si ens haguéssim pres seriosament el tema del canvi climàtic fa quinze anys, o fins i tot deu, hauríem tingut alguna possibilitat, però ara ja és massa tard. Les emissions globals de gasos d'efecte d'hivernacle pujaven a un ritme de l'1% anual quan es va signar el primer tractat sobre el canvi climàtic el 1992; ara estan augmentant un 3% l'any, i la major part d'Àsia, on viu la meitat de la població del món, s'està transformant ràpidament cap a una societat industrialitzada i de consum. Per mantenir la temperatura mitjana global prou baixa i evitar així algunes retroaccions realment negatives, les emissions de gasos d'efecte d'hivernacle haurien de reduir-se un 4% *ara*, i senzillament és impossible fer girar un superpetrolier tan de pressa. O sigui que necessitarem solucions de geoenginyeria que serveixin de remeis provisionals perquè no augmenti la temperatura, mentre treballem per rebaixar les emissions, i és urgent que examinem les nostres opcions en aquest àmbit ara. Hi ha un ampli consens sobre el fet que ni tan sols ens hauríem de plantejar les tècniques de geoenginyeria pel «risc moral» que comporten —perquè és possible que optéssim per mètodes de geoenginyeria *en comptes de* reduir les emissions— però només tenim una oportunitat per resoldre aquest problema, i probablement sense la geoenginyeria no ens en sortirem.

I, quart, per cada grau que puja la temperatura mitjana global, també ho fan els moviments massius de població, el nombre d'estats desestructurats o en procés de desestructuració, i molt probablement els casos de guerres

internes i internacionals. Unes guerres que, si esdevenen greus i freqüents, sabotejaran la cooperació mundial, que és l'única manera de frenar l'augment constant de la temperatura.

Finalment, vull esmentar que en alguns cercles em coneixen per haver expressat diverses vegades la meva preocupació per l'amenaça de guerra nuclear durant el període tan sinistre de la Guerra Freda. (Fins al punt que un conegut ecologista, a qui conec des de fa molts anys, em va acusar de «pujar-me al carro» del problema del canvi climàtic quan li vaig demanar una entrevista, com si no hagués pagat el bitllet per agafar aquest carro.) Però l'amenaça de guerra nuclear i d'hivern nuclear que planava a la fi del segle xx, el perill de canvi climàtic galopant que ens assetja ara i les crisis desconegudes però previsiblement terribles que posaran en perill els nostres fills i néts fins i tot encara que frenem l'escalfament global, són diferents cares de la mateixa veritat fonamental: com a espècie, hem assolit una massa crítica.

Ara mateix som tantes persones i consumim tant que necessitaríem un 30% més de planeta del que tenim per viure de manera sostenible. Si la resta d'habitants del món assolís un nivell de vida «occidental», farien falta tres o quatre planetes. Aquesta crisi climàtica té solució, principalment si passem de les tecnologies de la Revolució Industrial a unes altres que siguin menys primitives i menys perjudicials des del punt de vista mediambiental. No obstant això, les nostres potències han crescut tant que, en un sentit més ampli, la crisi s'ha tornat permanent, encara que el seu caràcter específic canviï de tant en tant. Potser ni tan sols no tindrem la sort d'haver d'enfrontar-nos a una única crisi apocalíptica (tot i que estaria molt bé). Per exemple, potser cap a la dècada del 2020 ens trobarem immersos en una lluita sobre el veritable paper de la intel·ligència artificial que serà igual d'important per al futur de la raça humana que el control del nostre impacte sobre el clima. I més enllà d'allò que «sabem que no sabem», com ho va descriure l'exsecretari de defensa dels Estats Units, Don Rumsfeld, hi ha allò que «no sabem que no sabem».

Com solia dir el suboficial de marina que tan present va estar a la meua vida durant la instrucció bàsica: «Si no podeu aguantar una broma, no sé què hi feu aquí».